Associacion Parlarem en Vivarés

N°109 Prima 2021- Març Avril

109

LO GRINHON

La Gazeta dau Vivarés d'en Naut

SOMARI

Per Rogier : Isabela Mejean-**Perdre lo Nòrd** : Lo Revessin-**Lo Cafè pas char** : Mic Neiròla-**Devinalhas dau Velai** : Jan-Ives Rideau-**Antonin Perbosc, contes licenciós. Joan de las oelhas, Lo bonet de piaus** : Gerard Betton-**Puglatmu'jg qu'es aquò ?** : Patric Cros-**La cronica (socio) lingüistica** : Lo Quentin-**Escriure a l'ora d'ara en occitan... Jules Froment** : Gerard Betton-**Coisina Conversacion** : Marie Hélène Marteau e Marc Noalha

Rogier Pasturel nos quitèt a la fin de 2020, avem encara receuput un temonhatge sus aquel òme de qualitat.

Per Rogier Pasturel

Rencòntrere Rogier per lo promier còp en 1997, que l'IEO Droma organisava un colòqui per « Louis Moutier » au Montelaimar. Rogier èra encargat de l'adobament de la serada. Ieu aviáu causit de dire un tròç dau Ròse de Moutier, onte se parla dau vin de Breseme (de segur, lo vin !). Parlave pas pron occitan, mai me prepausèt de junher la tropa de « la Mandrigoule » e comencère de faire de teatre en occitan.
Lo coneissiáu, de nom, que presentava fòrças pèças de teatre dins lei Baronias, qu'aviáu vist « lo camin deis estèlas » dins la gleisa de Taulinhan, mai…
Rogier èra un contaire de trilha, ausiguère mila còps lei mèmes contes, mai semblava totjorn qu'èra lo promier còp. Èra tanben un franc bòn comedian, un meteire en scena e un professor de teatre. Amb eu una pèça se trabalhava de temps, en tornant sus cada scèna fins a integrar l'umor dau personatge per lo jogar. Passeriam doas annadas sus « lo glossari » de Max Roqueta davant de lo jogar, mai fuguèt una capitada qu'encarnaviam lei personatges vertadierament. Puei, ambé la tropa de « l'albatros » de Pernas lei Fònts, avèm jogat « la ribièra inversa », « la castanhada », pèças escritas per Rogier, qu'èra tanben autor de teatre, mai subretot anaviam ensems cada setmana ai repeticions a Pernas, charraviam en occitan de lònga sus lo camin.
Èra lo Rogier, que nos va mancar.

Isabela.

LO GRINHON
es la revuaa de l'associacion occitana

PARLAREM EN VIVARÉS
D'ès Anonai.

Es mandaa a tots los aderents.
Per la recèure, mandar
12 € per una persona
15€ adesion de coble
a
LO GRINHON (G. Betton)
La petita Comba
27 rua Marcel Bruyère
07100 ANONAI

Faire lo chec a l'òrdre de PARLAREM EN VIVARÉS.

Los abonaments partan dau n° de Prima e s'achaban daube lo n° d'Ivèrn

http://www.bartavel.com/

L'exposicion TORA

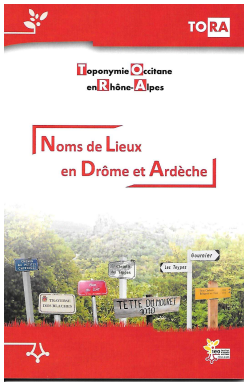

Toponimia occitana en Ròsne-Alpas, realizaa per l'Institut d'Estudis Occitan de Ròsne-Alpas daube lo sosten de la Region, en 2015, es presentaa (una desena de paneus) au Centre de Documentacion e d'Informacion dau liceu Sant-Denís d'Anonai dau 29 de març au 8 d'avril.

Lo proverbi dau confinament

Qui resta sos son cuvert
Si ren ne'n ganha, ren ne'n perd.

Lo Grinhon
Equipa tecnica, expedicion : Raimonda Chanal, Ugueta Betton
Tresorier : Jan-Luc Fourel
Direccion : Gerard Betton

Redaccion : Quentin Garnier, Marie-Hélène Marteau & Marc Nouaille, Patric Cros, Gérard Betton, Mic Neyrolles, Lo Revessin, Isabela Mejean, Jean-Yves Rideau

Vocabulari

Perdre lo nòrd

Dau temps de chalendas quand los jorns son tant corts qu'avem tot lo temps de lanternar dins la maison, escotavo Jan dau Melhau que chanta Brassens. Si coneissètz pas queste enregistrament daube los mots de lemosin que Melhau a chausits per tradurre Brassens avètz perdut gròs, qu'es una gormandisa !
Dins lo mesme temps legissió un roman policièr de la colleccion « crimis », *Metaf(r)iccions a Collisioncity* de Florian Vernet. Aquí mai se conaissètz pas aquesta façon de San Antònio occitan qu'es lo Florian Vernet savètz pas çò que perdètz.
Qu'es dins las promèiras pajas, la 24 crèio, qu'una frasa m'arresta au moment onte parla d'una Residença per personas d'un atge avançat e ditz : « los vièlhs qu'an perdut la trasmontana... ».

Pas besonh d'insistar per vos faire comprene qu'ai, sus lo còp, pensat à Brassens.
Quant de fes ai pas chanturlat : *J'ai perdu la tramontane*
En trouvant Margot...
Puei quauques coplets après :
J'ai perdu la tramontane
En perdant Margot...
Dins la chançon, qu'es lo malapres (*je suis un voyou*), que parla, arpelut, ditz Melhau.

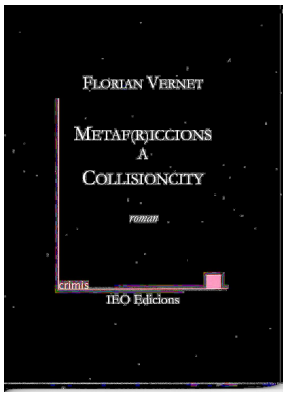

E, savo pas per vos, mas me sió rendut compte que jamai m'èro pausat la question de ce que voliá dire quela genta expression : *perdre la tramontane*. Ai un pauc demandat a l'entorn e dengun saviá, nimai se n'èra preocupat. Qu'èra una frasa poetica, un pauc misteriosa, surament anciana...
E benlèu que dins la chançon, pensavem mai a Margòt qu'a la tramontana ! Veiquià qu'exista un equivalent occitan ! Et dins la frasa de Vernet l'òm comprend de suita qu'aqueles paures vielhs an « perdut lo nòrd ». Totas las verificacions o confirman.
Per lo francés, la melhora presentacion qu'es dins « La Puce à l'Oreille » de Claude Duneton, tres quart de paja, tot i es e daube precision. Fau anar veire, e l'òm perd mens de temps que sus internet.

Per l'occitan qu'es dau costat provençau que se tròvan ben de referéncias. A tremontana :

-batre la tremontana *(battre la breloque)*
-la tremontana me pren *(la colère me gagne)*
-perdre la tremontana *(perdre le nord)* (dic. CREO, provença)

Mistral ne'n parla bien de la tremontana : qu'es un vent, e mai l'estiala dau nòrd, la *polaire* coma se ditz en francés. Aquí fau una petita explica.
L'expression nos ven d'Itàlia. Los marins italians, coma tots los autres devián cherchar lo nòrd per pas se perdre. L'estiala dau nòrd en Itàlia la trovavan per dessús las Alpas, l'apelèran doncas : « la stella tramontana ». Qu'es coma aquò qu'en Provença gardèran l'espression e per simplifiar l'estiala dau nòrd devenguèt « tramontana ». Lo mot serv mai per lo vent dau nòrd, nòrd-est.
Lo mot aguèt tant de succès (veniá dau latin transmontana) que l'òm lo tròva en França au siècle XIIIe sos la fòrma : *tresmontaine...*

Mercí a Brassens, provençau, de nos aver botat en tèsta quela bien genta expression. E eissublarem pas Margòt que nos a pas franc fait perdre lo nòrd.

Lo Revessin
(chalendas 2020)

Lo cafè pas char

Quò es una veiaa que se passèt a l'endarrèir de 2019 per lo promèir rechampament dau collectiu « Per que vivian nòstras lengas », aquí nos trovèrem arroçats au nivèu-auriái envèia de dire federau, mas quò es pas franc coma aquò, bon veiquià una clinhaa a loas (las e los) occitans que moriguèron per d'idèias federalistas-de l'Estat francés aubé de representants de las autras lengas indigènas. Aquela matinaa sus una plaça d'ès París e per charrèiras, èriam a bramar per nòstras lengas e en particulièr per l'ensenhament. Aquí nòstra delegacion occitano-arpitana, doas veituras, rescontrèt de mond d'autres caires coma Bretanha, Corsega o Flandres. Se la capitaa de las reivindicacions se pòt pas tastar d'abrieu, lo plasèr de se rescontrar e de lai trovar de collègas es estat lo promièr retorn.

Mas après una matinaa pas franc chauda coma aquò lo gost nos manquèt pas de trovar un endreit chaudet per traire lo disnar de la biaça. Quò's aquí qu'arrivèt la prepausicion de la collèga lemosina : « coneisso un cafè pas char, lai poirem minjar sens gis de problema ». E ben, fai tirar, quò nos semblèt un pauc bisard que lo quartièr, me demandatz pas lo nom, la geografia internacionala quò es pas franc ma veiaa, èra franc pas un quartièr popular. Quauquas bravas enchambaas puèi nos i veiquià, mas quò marcava que tròp ben per un mastruc cafè ! ... Se saquem aquí dedins a una vintenaa qu'èriam. Se prenem una sèla per passar a taula bien contents de se trovar au chaud. Quò es mas en avisent lo cartonet daus prètz que la veiaa z-o fasiá pas tant. Tot es relatiu me diretz, pasmens aicí i aviá pas ren per beure a mens de quatre èuros passats. Dins aquel « mastruc cafè » que en realitat fasiá la brassariá per los mossurs, dengun z-o sentissiá pas gaire de traire lo pica-nica. Nòstra lemosina changèt tantsepé de color, se vesiá qu'un bufal de chalor l'arrapava... Se calculèt çò que s'èra passat lo matin quora venguèt beure lo cafè, li aviá semblat veire sus una aficha que se demandava un brison mai d'un èuro per un cafè. Es aquò que quora l'empleiat li demandèt mai de quatre èuros se pensèt qu'aquò èra mas per blagar, dire de las nhòrlas coma z-o dison en Lemosin, li bailèt l'èuro mai lo brison e lo pinguèt aquí. E i-ara que lo vesiá de l'autre latz dau cafè, saviá pas mai ont s'escondre que cranhiá que la reconeisse. Fin finala demorèron mas lo mond qu'èran promptes a laschar quauques sòus, benlèu los mai crentós de la freid, los autres, la lemosina davant filèron d'aquí coma de balàis arranchats*.

Lo Mic-2021

*Expression dau Forés per dire se sauvar d'abrieu e d'un biais malonèste, maleilevat, es l'imatge dau balai arranchat e emportat per l'aura.

<u>Las devinalhas dau Velai</u> (Joan-Ives Rideau)

Quatre damas dinc un prat, pòt pláure çò que vodrà, jamais son pas molhaas :
quatre dames dans un pré, il peut pleuvoir, elles ne sont jamais mouillées.
-Les trayons de la vache [**los possons**]

La dama neira monta a la chaira, Jacon la pica au cuòl :
la dame noire monte en chaire, Jacou la pique au cul.
-La marmite accrochée au dessus du feu. [**l'ola au crimalh**]

Contes Licenciós

Antonin Perbosc (1861-1944)

Brolhat dins una familha de petits paisans, Perbòsc estudièt a l'Escòla Normala de Montauban. Fuguèt puei mèstre d'escòla dins lo vilatge de Comberouger (Tarn e Garona). Aguèt pas paur de faire intrar la linga occitana dins sa classa, aqueste « patois », que per las instruccions oficialas èra franc defendut. De 1900 a 1908 organizèt daube sos eilevas una Societat folclorica e lhur demandèt de collectar de contes, devinetas, legendas... Aqueste travalh èra plasent, vivent, tot lo monde participava e los petits que savián pas escriure dictavan aus plus bèls.
Perbòsc achabèt sa carrièra coma bibliotecari de la vila de Montauban. Èra mai poeta, escrivan, e defendiá una grafia classica per la linga occitana. Aquò l'empachèt pas d'aver de bonas relacions daube Mistral e devenguèt felibre, puei Majorau de la mantenença d'Aquitània.
S'èra apercegut, Perbòsc, que de contes avián un fons erotic mai o mens escondut (coma per las chançons) e qu'aquò èra una part importanta d'aquesta cultura populara. Completèt las enquistas e publièt de contes en francés.
Per vos bailar dos exemples n'avem fait las traduccions, en occitan nòrd-vivarés, partent de las versions francesas de Perbòsc.

G.B.

Joan de las oelhas

I aviá un garçon bèl e fòrt, mas gaire degordit. Èra lo sol eiretier d'una richa ferma. Mas de'n bada, pas una filha lo voliá mariar. Èra mas bon per gardar las fiàs e qu'es per causa que l'apelavan « Joan de las oelhas ».

Empacha pas que tombèt franc amorós de la filha dau monèir. Chasque còp que poviá, anava trainar dau latz dau molin per gaitar la petita monèira. Mas ausava pas lhi parlar.

Un vespre, a bòrd de nueit, la gaitava escondut dins las aulanhièras (avelanièrs) de la font. Au moment onte la joina filha s'acoitava per emplir sa crucha veiquià que se sentiguèt te'n un còp presonièra dins de braç que l'ensarravan dau temps qu'una bocha en fuòc la minjava de miàs.

La petita monèira fuguèt pas tròp espauriá per causa que comprenguèt viste qu'aqu'èra l'autre einocent de Joan de las oelhas. S'acontentèt de lhi dire :

- Joan, çò qu'as fait qu'es un gròs pechat ! Te pardonarai mas quora nòstre curat t'aurá pardonat.

E lo paure Joan, ben arrapat, mas ben content quand mesme d'aver bicat quela que tant amava, se tirèt dau pas ben viste.

- Qu'es pas tot, se disiá, mas me chaurá, deman, me 'nar confessar.

L'endeman anèt se confessar. Lo brave curat l'escotèt, risent dins son confessionau. Se demandava coma poiriá ben garir aqueste paure amorós. Lhi diguèt :

- Te vau bailar una penitença, quand l'aurès achabaa serès pardonat.

- Donètz, diguèt lo Joan, vos aprometo de la faire.

- Bon ! Dirès, doncas, pendent dos ans, chasque matin quand te levarès e chasque vèspre en te cojant : *Agneau de Dieu, qui effacez les péchés du monde, ayez pitié de nous.*

Chasque matin e chasque vèspre, Joan de las oelhas faguèt sa penitença.

La petita monèira aviá per assurat son idèia aquí dessús que quora renscontrava lo Joan poviá pas s'empachar de rire.

A la fin de los dos ans, Joan de las oelhas anèt trovar lo curat :

- Monsur lo curat, ai achabat ma penitença, disètz-me si sió pardonat.
- Oa, si l'as ben faita. Recita-me ta penitença.
- *Mouton de Dieu...*
- Mas qu'es pas coma aquò que t'ai dit ! Qu'es : *Agneau de Dieu...*
- Oa, mas au bot d'un an l'anhèl es devengut moton !

Davant aquesta responsa, lo curat saupuguèt pas que dire e bailèt l'absolucion.

E lo vèspre, a la font de las aulanhièras, la petita monèira pardonèt mai.

Consentiguèt mesme de se mariar daube Joan de las oelhas. Se diguèt qu'un òme un pauc simple, mas riche, vau melh qu'un degordit sens lo sòu.

(revirat, d'après A. Perbosc, *Contes licencieux de l'Aquitaine 1*, *Joan des ouailles*)

Lo bonet de piaus

Qu'èra Chalendas. La maire se levèt per botar dins la chaminèia los presents que lo petit Jesús es censat adurre aus enfants.

Tot belament alumèt la lampa, prenguèt los joets dins l'armari, los botèt dins sa chamisa que teniá relevaa daube la man coma un davantai e venguèt los pausar dins los esclòps de son petit garçon endermit.

Tòrnèt puei en sa coja.

Au matin, tot content, lo petit sautèt de sa coja per anar veire sas estrenas. Sustot, èra franc content d'un gente grenadièr qu'admirava.

T'en un còp, se botèt a plorar e bramèt a sa maire :

- Momà ! Vòlo lo bonet de piaus !
- Que vòles dire ? diguèt sa maire.
- Lo bonet de piaus dau grenadier !
- Mas lo grenadièr es coma l'aportèt lo petit Jesús.
- Ò ! non momà. Dermió pas questa nueit quand te sias acrapaudiá davant la chaminèia per pausar los joets. L'ai bien vegut lo bonet borrut. Lo vòlo !

(d'après A. Perbòsc, *Contes licencieux de l'Aquitaine 1*, *Le bonnet à poil)*

Los legeires escrivon au Grinhon

...Aussi grand merci pour le bel hommage au professeur dans le N° de decembre. M.G.

Qunt plaisir de veire arrivar nòstre Grinhon !
La chançon de sos mots nos reviscòla per fenir quel an franc tormentat.
Soetem a chascun de ... pas perdre le gost ! M.H. & J.B.

E au revers dau chec de reabonament :
Coma tots los grinhontons
nosautres tots los ans ne'n prenem un
coma nosautres de la bròja las chiauras ne'n crevan
pasnimens, nosautres gardarem « l'enavant di forts »
De pas essublar
tot çò que te petafina pas, te bòta mai fòrt ! A.M.

Puglatmu'jg qu'es aquò ?

Dins la vila de Percé en Gaspesiá au Quebec se trova una plancarda onte es marcat :

Puglatmu'jg

Sa'q gi's Mi'gmewaq gejia'tiji Puglatmu'jg i'mu'tinew, gesgmnaq wape'g waqei pegisinugweg ula gmitginaq…

D'assurat quò qu'es pas d'occitan !! Qu'es la lenga daus Mig'maqs (o Micmacs), que son d'Indians que vivan dins questo caire. E son vius per gardar lhòr lenga e lhòrs tradicions. Urosament i a la traduccion de çò qu'es marcat, en anglés e en francés (siem au Quebec)

Veiquià çò que ditz la plancarda :

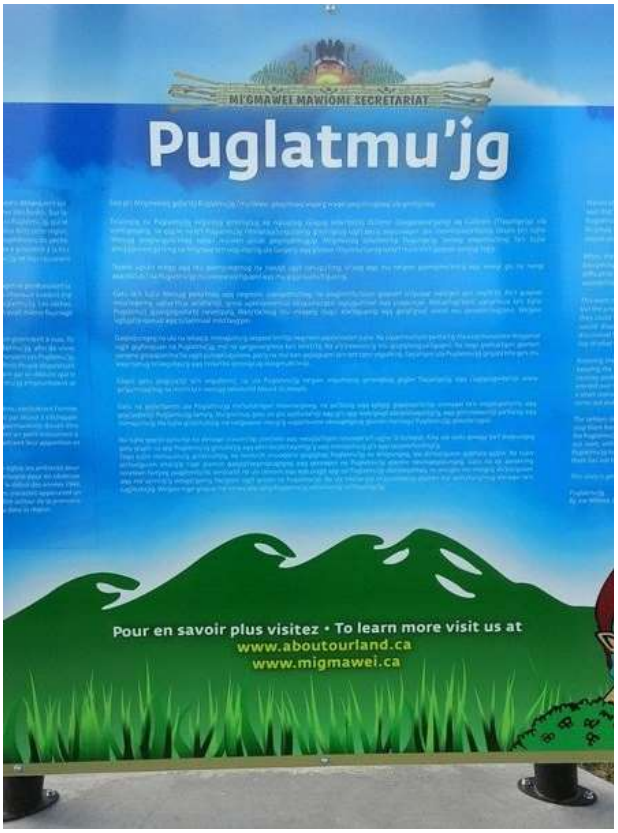

Los contes sus los Puglatmu'jg, de petits farfadets, existon deupuei de segles, de longa davant que los promeirs Europeans desbarquen sus nos tèrras. Lo conte disiá que los Puglatmu'jg vivián sus los sucs de la montanhas e dins la pregondor daus boesc. Sus la peninsula Gaspesiana, lo caire de Carleton-sus-mar, encuei, seriá estat l'endreit que los agreiava lo miuelhs. La nueit los Puglatmu'jg davalavan de las montanhas per se galar.

De bada que dengun aguèsse jamai realament viuput dins questo caire, coneissut sos lo nom de Tlaqatige'jg (un bon endreit per campar) los Mi'gmaqs l'i campavan dau temps de lhòrs expedicions de pescha e de chaça. Establits tot dau long de la còsta gaspesiana, amavan questo caire que lhòr permetiá d'esser pròches dau mesme còp de la mar e daus boesc. Mès, coma lai demoravan jamai mai de quauquas setmanas, los Puglatmu'jg los enuiavan pas e los dos pòbles vivián a l'escart l'un de l'autre.
Pauc de temps après estre arrivats dins quel'endreit, los Francés s'avisèran que d'eveniments estranges se passavan la nueit, quand duermián. De veiaas dispareissián e, lo matin, las crinièras e las coas daus chavaus èran tressaas. Los chavaus volián pas travalhar après aver passar la nueit daube los Puglatmu'jg, las vachas bailavan plus de lait e las polas coavan plus lhòrs uèus. De còps, veguèran que los jardins èran fojats aranda lhòrs maisons.

Quò durèt d'ans de temps. Los colons se botèran a aver paur daus Puglatmu'jg. Demandèran aus curats de preiar Dieu de los aidar e de faire partir los Puglatmu'jg, que poguèssan

viure en pètz. Mès las preièras daus curats e de las sòrs capitèran pas ! Los colons essaièran de trovar d'onte venián quelos Puglatmu'jg dins l'esper de los far arrestar lhòrs misèras, mès dengun saviá onte quelos farfadets vivián. Lo petit Pòble dispareissiá a la pica dau jorn e de matin, l'òm poviá de còps los veire modar ves la montanha. Los colons ne'n brotjèran que lo Petit Pòble demoravan a l'interior de la montanha , a Tlaqatige'jg e que lo chamin que los Puglatmu'jg preniàn per l'i rintrar se trovava a la finta cima de la montanha qu'apelavan lo suc Sant-Josèf.

Coma los Puglatmu'jg sortián jamai la jornaa, los colons, daube l'aida de lhòrs curats, sarrèran l'intraa de la montanha daube de rancs dins l'esper d'i sarrar los Puglatmu'jg. Mès quelos d'aquí capitèran de ne'n sortir e tornèran lhòr faire de misèras. Los curats e los colons decidèran alòrs de bastir quaucòm de permanent per ne'n finir daube los Puglatmu'jg. Faguèran colar una dala de cement e sus la dala pinguèran un petit monument a Sant-Josèf.
Lo calme tornèt quauques ans, josca lo moment onte los Puglatmu'jg tornèran e tornèran far de misèras au monde. Lo monde tornèran aver paur.

Coma l'estatua avià pogut retenir un moment lo Petit Pòble, los colons brotjèran qu'una gleisa los arrestariá per totjorn. A la fin dau sègle XIXe, bastissèran una petita gleisa a la cima de la montanha per ne'n sarrar definitivament l'intraa. Los Puglatmu'jg fuguèran trapats mai de quarante ans, mès a la debuta daus ans 1940, de signes de lhòr preséncia se faguèran sentir, quò fasiá pensar que se porián eschapar dins pas ren. De fonzas, de pertús, apareissián un pauc de pertot e fuguèt decidat qu'una gleisa mai granda, daube de fondacions mai solidas deviá estre bastiá autorn de la promeira. Coma quò l'intraa de la bòrna vendriá sarraa per de bon. Deupuei questo jorn, gis de Puglatmu'jg fuguèt vegut dins l'endreit.

Veiquià l'istoira daus Puglatmu'jg, contaa sus la plancarda per Joe Wilmot.

Un Petit Pòble que viu dins una bòrna dins la montanha e que se gala en fasent de misèras au monde ! Pensètz a quaucòm de coneissut ? E òc, los Afars !!!
Manca mas lo pestèl d'aur e se poriem creire a Chirat Blanc.

Poiem pensar que quelas istoiras son universalas e que los òmes an trovat dins l'invencion d'aquelis petits òmes un biais de nomar un copable a las petitas misèras dau quotidian, una veiaa de boc emissari. Se ditz bien que n'i a d'Americans encuei que creian que n'i a d'extraterrèstres esconduts sos tèrra que menan lo monde !

Mès qu'es pas quò !
La veritat es que quauques Afars, partits dau Chirat Blanc (cu sap perqué ?) an trovat l'America de longa davant lo Cristòf Colomb. Los liures d'istoira ne'n parlan pas mès se ditz que de viuelhs Indians Mig'maqs de las montanhas de Gaspesiá contan que de petits òmes neirs èran vengut sus la granda mar dau matin, dins de batèus, l'i a ben de temps e que fuguèran los ancèstres daus Puglatmu'jg.

Patric Cròs

La cronica (socio)lingüistica

[Partiá 1]

Eissaiarai, per quela cronica, que vau faire tirar sus quauques numèros, de pas batre l'aiga daube un baston, coma n'ai la costuma. Vos vau contar una petita istoira de nòstra lenga, d'onte ven e coma s'es espeliá dins lo temps, coma l'avèm apelaa e coma, pauc a chaa pauc s'es esfaçaa de la viá publica e es rintraa en *resisténcia.* E per començar, nos fau faire lum sus la nocion de « *lenga* ».

Au jorn d'encuèi, l'umanitat possedís –selon las estimacions– entre 3000 e 10000 lengas parlaas. La dificultat principala de n'establir lo nombre exacte ven que lo concèpte de *lenga* es pas franc clar. Una *lenga* pòt èstre definiá coma lo sistèma de comunicacion (oral) partejat per comunautat. D'un latz, quela definicion es la mèsma que quelas de *dialècte,* de *parlar* e mai de *patois*. D'un autre latz, totas questas definicions son en mai organizaas sus una question de *talha* relativa (liaa au nombre de parlaires o a l'estenduá espaciala) : si disem que lo *parlar* es l'unitat la mai petita d'un sistèma de comunicacion coerent (quela dau vilatge), adóncas *la lenga* es l'ensem de tots los *parlars* que se pòion comprendre los uns los autres sens tròp de mau, e *lo dialècte* es un sos-ensem de parlars au dintre d'una lenga que partejan quauques caracteristicas comunas. Siètz totjorn daube mi ?

Per illustrar aquò, un exemple simple. Veiètz que lo monde d'ès Lalauvesc ? Bartavèlan dins un *parlar* un pauc curiós (aquò es l'efèit combinat de l'altitud e daus sants rèstas dau Regís) mès *a priori,* se pòion faire comprendre ès Lo Puèi, ès Clarmont, ès Marselha e mai josc'a a Tolosa : en tots questos endreits se parla l'occitan. Mès lo monde d'ès Lalauvesc, coma nosautres e l'aure dau Vivarés d'en Naut, lo vesins dau Pilat e de la region de Tença, en Droma, en Isèra (dins quauques cantons), dins las Alpas e mai dins la valaas occitanas d'Itàlia, se ditz que parlem un *dialècte occitan* per tres rasons : disem « cha » quand dison « ca » dins lo mèijorn (lhor *vaca* es nòstra *vacha*, mès nòstra *vacha* es amai *vacha* per questos bogratons de lemosins e d'auvernhats), botem una « o » per conjugar un vèrbe a la promèira persona (diso « dis-*o* » quand los autres occitans dison « dis-*i* » o « dis-*e* ») e amem pas gaire aver una « d » entre doas vocalas (los autres occitans an pas qu'una *vida*, nosautres avèm pas qu'una *viá).* Coma questo dialècte es parlat dau Vivarés josc'a las Alpas, lhi avèm bailat lo nom e *vivaroalpenc*. Ensin, un tipe d'ès Lalauvesc que parlariá daube un lemosin, se van comprendre, qu'emplèian tots dos la mèsma lenga. Mès l'un coma l'autre auràn l'impression que l'autre parla d'un biais estrange : es que lo vivaroalpenc e lo lemosin son dos dialèctes de l'occitan definits chascuns per de caracteristicas comunas (es la mèsma lenga) e d'autras que son distinctas (son dos dialèctes). Es la complexitat per evaluar la compreiension mutuala e la variabilitat daus critèris (lingüistics) retenguts per identifiar los dialèctes que rendon malaisat la possibilitat d'establir lo nombre precís de lengas dins lo monde... Lo fait es que l'UNESCO e d'autres organismes estiman que la meitat, au moens, de la lengas parlaas encuèi auràn dispareissuàs d'aquí la fin dau sègle XXI. E vos pòio pas escondre que l'occitan fai partiá de la lista d'aquelas lengas menaçaas de disparicion…

Mès, veiquià la prima e qu'es pas lo moment de baissar los braçs, lo reviure es aquí per nos aidar de pas perdre espèr. Lo còp que ven, vos parlarai dau mot « *patois* » e veiretz que fau mieulh dire *occitan*.

Lo Quentin.

Escriure a l'ora d'ara en occitan...

Jules Froment (1918-1977), prèstre, professor de letras ès Aubenàs, savent dins sa linga occitana, fuguèt lo fondator ès Los Vans de l'associacion occitana La Faraça.
Escriviá en occitan e ne'n fasiá profitar los membres de La Faraça dins las reünions.
Sos textes fuguèran publiats, regropats, sos lo titre **Aigafòrt.**

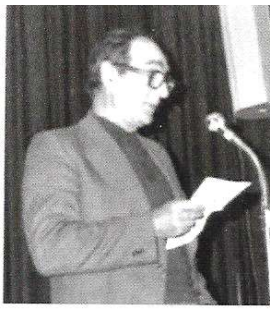

En 1977, qu'èra encara un temps onte existavan d'estagis d'occitans, Julh Froment faguèt un expausat, en francés, a Valença per un estagi d'ensenhaires : *Ecrire aujourd'hui en occitan.*
La revua de La Faraça publièt aqueste texte en 1987. Ven de lo tornar publiar revirat en occitan.

N'ai tirat per vos la darrèira partiá que nos sembla ben interessanta, onte Froment explica l'evolucion dau biais d'escriure daus escrivans occitans, fasent la comparason daube los escrivans francés. G.B.

Nos sem avisats que per los escrivans occitans, d'ont mai avançan dins lor òbra, d'ont mai lor vocabulari a tendéncia a augmentar, e es sovent lo contrari per los escrivans francés. Es pro coneissegut que lo vocabulari del « Poèma dau Ròse » es bien mai important en quantitat e en complexitat qu'aquel de « Mirelha ». E nos siem avisats de la mèma causa per Bodon, un escrivan que passa pas per un escrivan complicat, au contrari. De « La Grava sul Camin » a « Las Domaisèlas » que ven de sortir, pensi que i a una mudacion dins lo sens d'un vocabulari mai riche que risca de lo rendre tròp lord.
Aqueste fenomèn es de bon explicar : l'escrivan francés entamena sa carrièra comol de sas coneisséncas escolarias, daube a sa dispausicion una lenga fòrça richa e ductila e ne'n joa daube virtuositat. E bien sovent son progrès se fará dins lo sens de l'economia, d'una manièira de classicisme, savètz, « de deux mots choisir le moindre ». En plaça, l'escrivan occitan, partit d'una coneissénça somària e un pauc autodidactica de sa lenga, vodrá a chap pauc rendre mai richas sas òbras successivas. E l'impression laissaa es pas totjorn de las melhoras...

Julh Froment (1977)

D'ont mai avançan : plus ils avancent mudacion : mutacion comol : plein

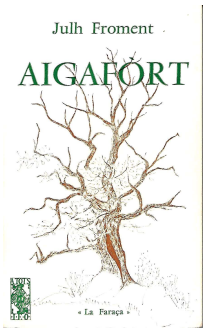

Coisina

CONVERSACION

Ingredients per 4 a 5 personas :

Per la pasta : 1 pasta folhetaa dau comerci

Per la crema de mandola : - 200g de mandolas en podra - 100g de sucre semola - 100 g - 100 g de burre (+ 20 g per lo motle) - 2 uèus - 30 g de fecula - 1 culhier de rom (o 'na pinçaa de vanilha en poudra).

Per lo glaçatge : - 200 g de sucre glaça.

Preveire un motle a tarta de 18 cm.

1. Sortir la pasta per que sisa a temperatura ambienta.
2. Apromptar la crema de mandola : redurre lo burre en pomada en lo travalhant aube lo culhier de boesc e apondre lo sucre, mesclar.
3. Cassar los uèus en triant los blancs daus jaunes. Botar los blancs de costat. Apondre los jaunes a la preparacion e mesclar. Apondre la podra de mandola, puei la fecula e travalhar tot aquò per ne'n tirar una mesclaa lissa e omogenèa. Perfumar a vòstre gost.
4. Partejar la pasta en 3 parts egalas. Aplatar 2 parts en cercles tant se pet mai grand que lo motle.
5 Burrar lo motle, lo garnir de pasta, bargalhar lo fons de tarta de crema de mandola puei pausar lo segond disc de pasta sus la crema en banhant los bòrds per sòudar ensems los 2 disc.
6. Apromptar la glaça reiala : Batre los blancs d'uèus en nèu franc ferma, apondre lo sucre e tornar batre, puei aigar 'questo glaçatge sus lo som dau gastèl. Chaufar lo forn a 200° per aquí.
7. Aplatar la darreira part de pasta en banda de 2 mm d'espessor e i decopar de ribands estreits. Los dispausar sus lo gastèl en formant de lausanges. Laissar pausar un quart d'ora de temps.
8. Enfornar dins lo forn chaufat e faire coire 30 menutas de temps.
9. De servir freid.

Vocabulari : Aigar = égaliser ; répandre régulièrement. Som = sommet. Per aquí = environ ; à peu près.

Marie-Hélène (Marc per la version occitana)

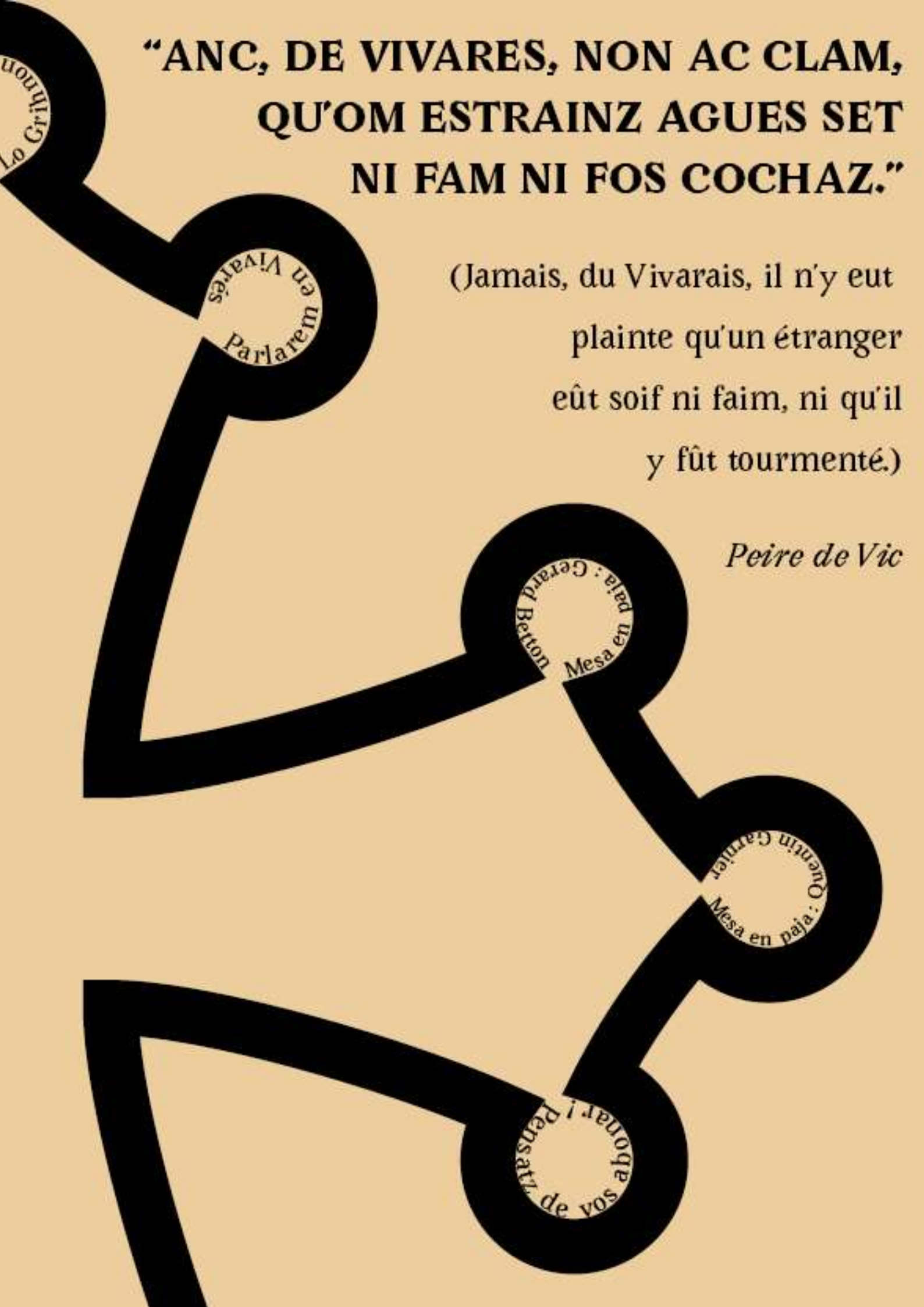

"ANC, DE VIVARES, NON AC CLAM, QU'OM ESTRAINZ AGUES SET NI FAM NI FOS COCHAZ."

(Jamais, du Vivarais, il n'y eut plainte qu'un étranger eût soif ni faim, ni qu'il y fût tourmenté.)

Peire de Vic